באטור-סדקילטו

בלדה מונגולית

בנסיכות אחת חי אדם בשם באטור-סדקילטו שפירושו "נפש הגיבור" ובאותו הכפר חי גם אדם בשם אימחל שפירושו "פחדן".
פעם תקפו אויבים את הנסיכות.
באטור-סדקילטו לקח חרב, קשת וחצים, עלה על סוסו ויצא להגן על מכורתו.
ואימחל חפר את כל רכושו באדמה, ברח מהאויבים והסתתר בהרים.
ימים רבים התמודד באטור-סדקילטו עם האויבים ופצעים רבים נותרו על גופו, אך את שדה הקרב הוא לא עזב. בכל מקום הוא לחם לפני כולם. למראהו האויבים היו מסובבים את סוסיהם ונסוגים.
כשהגיע יום הניצחון וכולם חגגו, לא ראו

בחגיגה את הגיבור המפורסם. אבל הראשון שהגיע לחגוג היה אימחל. הלוחמים התחילו

לחפש את באטור-סדקילטו ומצאו אותו בערבה, במקום בו התנהל הקרב האחרון. באטור-סדקילטו שכב על העשב ולא נע. הלוחמים נבהלו:

"מה קרה לך?" שאלו "האם אתה חי? מדוע לא הגעת לחגיגת הניצחון?"

באטור-סדקילטו קם על רגליו ואמר:

"לא אוכל כבר להחזיק בידי את חרב הגבורה, ולא אחגוג כבר בחגיגת הניצחון. חץ האויב פגע בעיניים שלי, התעוורתי ואינני רואה דבר."

הלוחמים הביאו את באטור-סדקילטו ליורטה שלו ואמרו לאימחל :

"אתה השכן שלו. תעזור לו במה רק תוכל."

ואימחל ענה:

"אעזור לו כפי שבן עוזר לאבא. כי גיבור עיוור הוא חלש מתינוק בעריסה, שלא יכול לבשל תה לעצמו!"

כך אמר אימחל. ובעצמו חשב:

"לא אעזור לאדם זה. אין זו אשמתי שהתעוור. לא אני זה ששלח אותו לקרבות."

כך חשב ונשכב לישון על מצע רך.

אימחל ישן חזק. בבוקר התעורר, פתח את עיניו, אבל אלו לא ראו דבר. נעלמה ראיית עיניו כאשר ישן.

אימחל זעק בפחד. באטור-סדקילטו שמע את הצעקה וחשב:

"כנראה קרתה צרה כלשהי לאימחל. אלך אליו, אולי אוכל לעזור."
באטור-סדקילטו לקח מקל ליד ויצא. הוא עוד לא הגיע ליורטה של אימחל כשעצר אותו אדם זר.
"לאן אתה הולך?" שאל האיש.
"ליורטה של אימחל. כנראה קרה לו דבר וצריך לעזור."
אמר לו הזר:
"לאימחל אעזור בעצמי. אבל אמור לי – מדוע אין לך עיניים?"
"חץ של האויב הרס את העיניים שלי. אינני יכול לראות את השמש ואינני מבחין בין החברים שלי!"
האיש הזר חשב רגע. אחר כך שם את ידו על כתפו של באטור-סדקילטו ואמר:
"מי שהציל את מכורתו מהאויב חייב גם לראות את השמש שמעל אדמתו ואת הערבה האינסופית. שמע לי: תמשיך ישר בדרך הזו ואל תפנה ימינה ולא שמאלה. כשאבן גדולה תחסום את דרכך, תתכופף מעליה, תיגע בה באצבע וחכה למה שיקרה. לך מהר, אל תשתהה!"
באטור-סדקילטו הלך כפי שאמר לו האיש הזר. הלך הרבה שעות, עבר הרבה זמן ועד שפתאום נתקל באבן גדולה על הדרך. האבן

מונחת הייתה לרוחב השביל – לא ניתן לעבור מעליה ולא לעקוף אותה.
הגיבור נגע באבן באצבע ופתאום הופיעה לו העין הימנית על הפנים. הוא נגע בשנית והופיעה גם העין השמאלית.
מרוב שמחה נפל באטור-סדקילטו על הארץ, התחיל לנשק אותה, הסתכל על השמש, התחיל לבכות מרוב אושר.
כשבאטור-סדקילטו התחיל לחזור הביתה, ראה על ההר הקרוב גן גדול ובגן בית גבוה. הוא רצה לדעת מי חי בבית הזה והחליט לעלות על ההר. אחרי שעבר כברת דרך ראה בן אדם שעמד ליד סלע ענקי. האיש רצה להזיז את הסלע ממקומו ודחף אותו בשתי ידיים. באטור-סדקילטו ניגש לאיש ושאל אותו מה הוא עושה ולמה הוא רוצה להזיז את הסלע ממקומו.
האיש ענה:
"התייבשו המים בנהרות שלנו, אנשים מתים מצמא והסלע הזה סותם מעיין הררי."
אמר באטור-סדקילטו:
"סלע גדול כזה אפילו מאה אנשים לא יזיזו ממקומו ואתה רוצה לעשות זאת לבדך!"
"זה סלע קסום" הסביר לו האיש "אפילו אלף איש לא יזיזו אותו ממקומו. אבל אם ייגע בו לוחם שהכבוד שלו חשוב לו מהחיים, הסלע

יתפורר מיד. כל הלוחמים מהנסיכות שלנו באו לכאן, אבל הסלע עומד כמו קודם. תנסה, תדחוף אותו. אולי הוא יתפורר מהדחיפה שלך."

באטור-סדקילטו שם את כתפו לסלע, אך דבר לא השתנה. הסלע כפי שעמד, כך גם נשאר עומד.

"כנראה אינך האדם כזה" אמר בעצב האיש "לך, תמשיך בדרכך..."

באטור-סדקילטו הלך הלאה ותוך זמן קצר הגיע לפסגת ההר. שם ראה גן וליד הבית פרוש שטיח גדול. על השטיח הוא ראה כלים עם אוכל מגוון ופירות מוזרים שונים.

באטור-סדקילטו הסתכל על האוכל והרגיש רעב גדול. הוא כבר הושיט יד אל חתיכת בשר כבש, אבל אז חשב:

"איך אתחיל לאכול בלי בעל הבית? אחכה, כשיבוא בעל הבית, בוודאי יכבד אותי."

הוא חיכה הרבה זמן אבל בעל הבית לא בא. והרעבון שלו גדל וגדל.

פתאום נשמע רעם משמיים ובגן הופיע מנגוס אוכל-אדם בעל שלושה ראשים.

"מה אתה עושה כאן?" שואל מנגוס.

"אני מחכה לבעל הבית. אני כבר רעב מאוד!"

מנגוס פתח את שלושת הלועות שלו ונהם:

"בעלי הבית יבואו רק מחר. קח מה שתרצה,

הם לא ירגישו גם אם תאכל את הכל."

"אינני רוצה לקחת בהסתר אוכל של אחרים!"

אמר באטור-סדקילטו.

מנגוס אוכל-אדם התרגז מאוד.

"תאכל, אני אומר לך! לא תאכל – תיפרד מחייך!"

אבל באטור-סדקילטו לא רעד ולא זז אפילו צעד ורק אמר:

"אם אעשה כפי שאמרת, אאבד את הכבוד שלי. ובלי כבוד אינני רוצה לחיות!"

מנגוס נהם שוב והתנפל על הלוחם המפורסם. וללוחם לא הייתה קשת ולא חרב. לא היה לו כל נשק. אך הוא לא נבהל. הוא עקר מהאדמה

עץ אורן עם השורשים שלו והכה את אוכל-האדם בראשו. המפלצת צעקה ועטפה את באטור-סדקילטו בלהבה איומה. אך גם מהאש לא נרתע הלוחם.
הוא צעק "לא אעשה מה שאמרת!" ובכל כוחו הכה בעץ את מנגוס שוב בראשו. עשן שחור יצא מהלוע של המפלצת והתפשט בכל ההר. הכל נעשה שחור, לא נראו לא האדמה ולא השמיים. באטור-סדקילטו לא הרגיש בחושך איך האויב מתגנב אליו. מנגוס הפיל אותו על הארץ ולחש לאוזנו:
"תאכל, אחרת אבלע אתך חי!"
באטור-סדקילטו הרגיש שמותו בטוח. בכוחו האחרון חבק את אדמת המולדת וצעק בקול אדיר:
"מי מת בכבוד, יזכרו אותו מאה שנה. מי מת ללא כבוד, ישכחו אותו גם הילדים שלו!"
וכשרק אמר כך, העשן התפזר והוא ראה לפניו אדם זקן.
"קום! למה אתה שוכב?" אמר לו הזקן בנועם.
באטור-סדקילטו קפץ על רגליו והביט על הזקן.
"זה אני הראיתי לך את הדרך לאבן" אומר לו שוב הזקן "אז מצאת דרך אליה?"
באטור-סדקילטו השתחווה לזקן עד האדמה:
"תודה לך, קוסם טוב! ואיפה מנגוס?"
"אני הופעתי לך כמנגוס – רציתי לדעת מה

יקר לך יותר: החיים או הכבוד. אני רואה שהכבוד הוא החשוב לך יותר! תחיה להנאת בני האדם!"

כך אמר ונעלם.

באטור-סדקילטו התחיל ללכת הביתה, עדיין מתנדנד מרעב. ראה בדרך את הסלע הקסום ונשען עליו כד לנוח. אך כשרק נגע בו, הסלע התפורר לאבק ובאותו המקום פרץ מעיין. המים התחילו לזרום בנהרות, אל האנשים הסובלים מצמא.

שמח באטור-סדקילטו משמחת האחרים והלך הלאה. הוא התקרב ליורטה שלו וראה מולו את אימחל. האיש הלך עם מקל, עושה צעד ובודק עם המקל סביב לפני שיעשה צעד שני. אחר כך שוב ממשש עם המקל לפני שעושה צעד נוסף.

"מה קרה לך?" שאל באטור-סדקילטו "למה אתה הולך כך?"

"קרתה לי צרה גדולה, העיניים שלי אבדו. יותר כבר לא אוכל לראות את הכבשים השמנים שלי, את היורטה החדשה שלי, את ברק מטילי הכסף שלי!"

אמר לו באטור-סדקילטו:

"לך ישר בדרך הזו. היא תוביל אתך אל אבן גדולה. תיגע באבן באצבע אחת ותראה מה יקרה. לך עכשיו, מהר! אל תשהה!"

אימחל הלך כפי שיעץ לו באטור-סדקילטו. הלך הרבה, הרבה זמן ובסוף נתקל באבן גדולה שעל הדרך. הוא נגע באבן באצבע ומיד על פניו הופיעה עין הימנית. נגע עוד פעם – הופיעה העין השמאלית.

הו! כמה שמח אימחל ! התחיל מיד להתרברב: "הנה מי אני! אני יכול לעשות לעצמי עיניים! עכשיו אוכל אפילו לעשות לי עין שלישית!"

ובמילים האלה הוא נגע באצבע עוד פעם באבן ומיד על ראשו הופיעה עין שלישית.

מרוב שמחה התחיל אימחל לרקוד ולצחוק: "לאיזה עוד אדם יש שלוש עיניים? רק לי!

באטור-סדקילטו יתעוור עכשיו שוב מרוב קנאה.

אימחל רצה מיד לרוץ הביתה, להתגאות בשלושת העיניים שלו, אבל אז ראה על פסגת ההר הקרוב גן יפה. הוא החליט לראות את הגן ולבדוק מי חי שם. התחיל ללכת להר.

הגיע וראה בית עם גג שטוח ולפני הבית פרוש שטיח. על השטיח הרבה אוכל מובחר ופירות מוזרים.

אימחל הסתכל סביב ולא ראה איש..

"אין כל בעל בית. זה טוב" שמח אימחל "אוכל לאכול לשובע!"

הוא התחיל לאכול. טעם מכל מנה, לא שכח אף אחת. השמש כבר שקעה והוא עדיין אכל.

וכשרצה לקחת את חתיכת בשר הכבש
האחרונה באה ממקום כלשהו ציפור עקעק.
היא התיישבה על השטיח ונקרה בתפוח עץ.
אימחל ראה זאת וזרק עליה דבר מה:
"לכי מכאן, עקעק. האוכל הזה הוא לא
בשבילך!"
העקעק עפה ואימחל התחיל לאכול את
הפירות. הוא אכל ואכל עד שהלילה ירד. הוא
פחד עכשיו ללכת הביתה בחושך, אז טיפס על
גג הבית ונרדם שם חזק. הוא לא שמע איך
לקראת בוקר התחילו לבוא לגן חיות שונות.
החיות ראו שעל השטיח לא נשאר כל אוכל
והתחילו לצעוק:
"מי גנב את האוכל שלנו? נתפוס את הגנב
ונקרע אותו לחלקים קטנים!"
הזאב הריח את האוויר ויילל:
"הרגשתי כאן ריח של בן אדם!"
והדוב נעמד על רגליו האחוריות, הסתכל על
הגג ואמר:
"הנה שוכב בן אדם. זה הוא אכל את הכל!"
החתול הבר התרגז:
"זו צרה. הנמר אסר עלינו לתקוף השנה בני

אדם. האם מי מכם יעז להפר את צוו הנמר, הצאר שלנו?"

"אף אחד לא יעז" ענו כל החיות.

אבל אז מהעץ הקרוב באה העקעק, עפה בסיבוב הגג שעליו ישן אימחל וקראה:

"זה לא בן אדם! זו חיה כלשהי בלתי מוכרת!"

"למה את משקרת, עקעק?" אמר הזאב "האם אינך רואה שיש לו שתי ידיים ושתי רגליים? איזו חיה הוא? זה בן אדם!"

"לא אדם, לא אדם!" קראה שוב העקעק "לכל אדם שתי עיניים, ולחיה הזו שלוש! מתי ראיתם בן אדם בעל שלוש עיניים?"

ואז האריה התרומם על רגליו האחוריות, הסתכל על אימחל הישן וראה – העקעק אומרת אמת.

"תפסו אותו!" קרא האריה "זה לא בן אדם! יש לו שלוש עיניים!"

החיות קפצו על הגג וקרעו את אימחל לחתיכות קטנות.